

# Ю В І Л Е І

## ГЛИБИНОЮ НАУКОВОЇ МУДРОСТІ (до 80-річчя професора Івана Сабадоша)

*Лише той Учитель, хто живе так, як навчає*  
Григорій Сковорода

12 травня 2024 року відомому мовознавцеві, доктору філологічних наук, професору кафедри української мови Ужгородського національного університету і просто чудовій людині та мудрому наставнику виповнилося славних 80 років!

Іван Васильович Сабадош – відомий у слов'янському світі лінгвіст, автор праць із діалектології, лінгвістичної географії, лексикографії, термінології, знавець міжмовних та міждіалектних зв'язків, нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (2000), удостоєний почесного звання «Заслужений працівник освіти України» (2008).

Народився Іван Сабадош 12 травня 1944 року в селі Сокирниця Хустського району Закарпатської області в простій селянській родині. Батьки Івана Васильовича навчили своїх дітей любити й поважати рідне слово, показали той скарб, який є в кожного з нас, але ми не завжди вміємо його розгледіти. Іван Васильович у розмовах часто згадує батьків, які дарували йому життєву мудрість, навчили глибини мислення, сили волі й духу, безмежного прагнення до праці, прищепили любов і повагу до рідної землі та визначили ціннісні орієнтири, які супроводжуватимуть знаного мовознавця протягом усього життя.

Іван Васильович пройшов довгий шлях становлення науковця – від студента філологічного факультету Ужгородського державного університету до знаного в усьому світі україніста, діалектолога, поціновувача українських говорів. 1961 року вступив на філологічний факультет Ужгородського державного університету, але 1963 року Іван Васильович перервав навчання (1963–1966 рр. – служба в армії), яке згодом продовжив, а 1969 року вступив до аспірантури.

1974 року Іван Васильович Сабадош захистив кандидатську дисертацію на тему: «Лексика лісосплаву українських говорів району Карпат» (одного з найбільш архаїзованих пластів лексики), а 1986 – докторську дисертацію на тему: «Форму-



вання української ботанічної номенклатури». Відтоді Іван Васильович тісно пов'язує коло своїх наукових інтересів саме з ботанічною лексикою української мови. Водночас він ґрунтовно досліджує проблеми української лексикографії та термінології.

Іван Сабадош – автор низки фундаментальних праць, зокрема: «Формування української ботанічної номенклатури» (Ужгород, 1996), «Атлас ботанічної лексики української мови» (Ужгород, 1999), «Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» (Ужгород, 2008; 2021 (2-е видання, змінене і доповнене)), «Історія української ботанічної лексики (XIX – початок XX століття)» (Ужгород, 2014), «Українська лексика в просторі і часі» (Ужгород, 2015), «Українські назви рослин: історія, етимологія» (Ужгород, 2019).

2008 року професор Іван Сабадош опублікував перше видання Словника закарпатської говірки села Сокирниця, в якому вміщено близько 16 тис. діалектних слів, записаних автором протягом 25 років у говірці марамороського типу закарпатського діалекту, яка для нього є рідною. За типом це був диференційний словник, який традиційно має певні особливості. На той час Словник закарпатської говірки села Сокирниця був найбільшим серед діалектних словників повоєнного періоду такого типу. Після першого видання словника-діалектолог не зупинився і протягом 13 років продовжив записувати нові слова, щоб 2021 року видати друге видання Словника.

Тепер це найбільше словникове видання наших років. Значно доповнений Словник уміщує понад 22,2 тис. діалектних слів (не враховуючи фонетичних варіантів). Більшість реєстрових слів супроводжується ілюстраціями зі зв'язного мовлення, а також прислів'ями, приказками, загадками, уривками з народних пісень та зразками інших видів усної народної творчості. У багатьох словникових статтях подаються фраземи, складені назви.

2014 року мовознавчий світ побачив працю «Історія ботанічної української лексики (XIX – початок XX ст.)». У монографії на лексичному матеріалі, зафіксованому в пам'ятках української писемності, Іван Сабадош досліджує історію ботанічної лексики української мови XIX – початку XX ст. на загальнослов'янському тлі, характеризує склад і джерела поповнення назв рослин у цей період, простежує тенденції номінації рослин.

Ще одним дослідженням Івана Сабадоша є монографія «Українська лексика в просторі і часі» (2015). Це збірник праць самого автора, де вміщено дослідження української лексики з погляду її територіального варіювання, історії, джерел поповнення, походження. Досліджено міжмовні та міждіалектні зв'язки на лексичному рівні.

У монографії «Українські назви рослин: історія, етимологія» (2019), яку Іван Васильович вважає найвагомішим науковим виданням, автор досліджує ботанічну лексику з погляду її історії, джерел поповнення, походження, територіального варіювання. Аналіз українських назв рослин здійснено на значному фактичному матеріалі, узятomu з писемних пам'яток, опублікованих і рукописних, зі словників різних типів та інших джерел української мови. Залучено до аналізу матеріали інших слов'янських та низки неслов'янських мов. Простежено розвиток наукової ботанічної номенклатури української мови, її становлення, стабілізацію, нормалізацію, кодифікацію. Майже кожна лексична назва має відповідник латинською мовою. Це ґрунтовне наукове дослідження, яке знайде свого читача не тільки серед мовознавців, а й серед істориків, етнологів, ботаніків і всіх тих, хто любить і шанує українське слово.

Іван Сабадош є видатним українським мовознавцем, чия наукова спадщина зробила вагомий внесок у розвиток українського мовознавства. Його праці залишаються важливими джерелами для подальших досліджень і мають значний вплив на сучасну мовознавчу науку. Завдяки його зусиллям українська мова та її вивчення отримали нові перспективи, що сприяє збереженню та розвитку української мовної спадщини. Дослідження Івана Васильовича Сабадоша сприяють кращому розумінню історії та розвитку української мови, виявленню її унікальних особливостей та взаємозв'язків з іншими мовами. Він також активно займається популяризацією української мови, сприяючи її вивченню та використанню в академічному середовищі та поза ним.

Крім монографій, перу Івана Сабадоша належать понад 200 статей, наукових розвідок, рецен-

зій, навчально-методичних посібників. Професор Іван Сабадош є постійним членом редакційних колегій фахових українських видань, а також закордонних – член робочої групи з підготовки міжнародного проекту багатотомного «Загальнослов'янського атласу», член авторського колективу з підготовки кількатомного академічного «Словника гуцульських говірок» (підготував до друку частину на літеру «З»), відповідальний редактор наукового фахового видання «Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства» (2006–2019 рр.), член редколегії Наукового вісника Ужгородського університету (Серія: Філологія), заступник головного редактора журналу Центру гунгарології «Acta Hungarica», член редколегій інших наукових видань. Іван Васильович часто виступає офіційним опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій. Протягом 2002–2004 рр. був членом експертної ради з мовознавства ВАК України та довгий час очолював вчену раду із захисту кандидатських дисертацій.

Професор нині керує написанням кандидатських дисертацій. Під керівництвом Івана Сабадоша наукові роботи захистили його учні – Ольга Миголінець, Еріка Гоца, Оксана Негер, Олеся Харківська, Галина Шкурко, й надалі працюють над науковими дослідженнями аспіранти. Благословенний Богом на навчання інших, він завжди вміє дати глибоко наукові й доречні поради, його мудрі настанови допомагають подолати будь-які перешкоди на шляху до омріяної мети, а особлива віра в тебе надихає до нових звершень.

Крім наполегливої праці та вагомих наукових здобутків професора І.В. Сабадоша, варто відзначити й чесність, людяність та добросовісність. Завжди у своїх вчинках Іван Васильович намагається керуватися розумом, відкидати все зайве і приймати правильне виважене рішення. На першому місці для нашого ювіляра залишається самовіддана любов до праці й величезне бажання навчити чомусь своїх вдячних учнів. Мудрі настанови в легкій і доступній формі вчитель-діалектолог несе в аудиторії своїм студентам. Із повагою до них, завжди із хорошим настроєм Іван Васильович передає молодому поколінню основи своєї мудрості. Це, напевно, і є основним кредо його життя.

стежиною життя Івана Васильовича супроводжує чудова людина, мудра й турботлива дружина, талановитий педагог, ласкава мама і прекрасна бабуся – Анна Іванівна. Дружина для нашого ювіляра є другом, колегою та мудрим радником, яка завжди підтримує та розрадить. Разом подружжя виховало двох дітей, мають трьох онуків та правнука.



Дорогий наш Іване Васильовичу, вельмишановний ювіляре, нехай Бог дарує Вам міцне здоров'я та довголіття, можливість творити високу науку, нести у світ знання та культуру. Хай Вас завжди супроводжує любов та шана, людське тепло й доброзичливість. Нехай Ваш ювілей ознаменує новий рубіж у житті, дасть сил і наснаги до нових починань, адже ми завжди чекаємо від Вас нових статей, монографій, бо, тримаючи в руках монографії Івана Васильовича, часто замислюєшся: чи зміг би ти написати хоча б половину? Нехай усі Ваші плани та ідеї, дорогий наш Ювіляре, реалізуються легко та невимушено, а дороговказна зірка сяє довгі роки. Будьте нашою гордістю, бо ми з гордістю і високо піднятою головою завжди промовляємо, що саме Ви є нашим науковим наставником і мудрою опорою та підтримкою. Будьте здорові, щасливі, непереможні, як є непереможною є наша держава! Зі святом Вас, шановний Іване Васильовичу!

Із нагоди 80-річчя професора Івана Сабадоса в Ужгородському національному університеті

14 травня 2024 року відбулася УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ, яка об'єднала керівництво університету, велику й дружню родину філологічного факультету та мовознавців із різних куточків України (<http://surl.li/uehzb>).



Подарунком для Ювіляра стала презентація фільму «Сторінками словника життя» (ідея і сценарій Олеси Харківської та Галини Шкурко): <https://www.youtube.com/watch?v=56c-NXR8C3c&t=1169s>.

**Олеся ХАРЬКІВСЬКА**,  
кандидат філологічних наук,  
доцент кафедри української мови УжНУ,  
<https://orcid.org/0000-0002-8145-8069>;

**Галина ШКУРКО**,  
кандидат філологічних наук,  
доцент кафедри української мови УжНУ,  
<https://orcid.org/0000-0003-4872-3809>

## ЗАЧАРОВАНА СЯЙВОМ СРІБНОЇ ЗЕМЛІ (до ювілею професора Валентини Барчан)

Дорога життя... Це чи не найвлучніша метафора людської долі. Спочатку наш шлях спрямований на пізнання цього світу, далі – на вибудовування себе, а далі – на офіру іншим: рідним, роботі, державі. Часом наша хода спокійна та врівноважена, часом – прискорена та рвійна, а нерідко наш поступ нагадує рух по магістралі чи «божевільне ралі» (Л. Костенко). І тоді ми змушені міцно тримати в руках кермо, бути зосередженими, упевненими в собі, рухатися до мети, передбачати обставини, нести відповідальність за долю інших... Саме така, насичена подіями, несподіваними поворотами, шаленим темпом доля судилася відомому науковцю та педагогу, мудрій та інтелігентній жінці – професору Валентині Барчан, яка в травні цього року відзначила свій гарний ювілей.

Л. Костенко влучно назвала ювілей «презентацією життя». І справді, це привід зупинитися на мить, щоб проаналізувати свою життєву траєкторію і підсумувати здобутки, усвідомити, що пережито й зроблено таки чимало.



*Як він ішов!  
Зачарований світом,  
Натхненно і мудро  
творив ходу –  
Так нові планети  
грядуть на орбіти  
З шаленою радістю на виду!*  
**В. Симоненко**

Народилася Валентина Володимирівна Барчан 30 травня 1954 року в самому серці України – на мальовничій Черкащині в селі Кропивні. Земля, що дала життя національному пророкові Тарасу Шевченку, є малою батьківщиною видатних письменників І. Нечуя-Левицького, М. Старицького, Т. Осьмачки, В. Шкляра, щедро обдарувала талантами, харизмою та гарячим серцем ще одну свою славу доньку.

Потяг до прекрасного, прагнення досягнути таємниці мистецтва слова привели сімнадцятилітню Валентину Опрофат на філологічний факультет Ужгородського державного університету, який вона успішно закінчила в 1976 році, назавжди пов'язавши своє життя з найзахіднішим куточком нашої Батьківщини – Закарпаттям. Гострий аналітичний розум,

уміння прозирати вглиб і мислити глобально стали підставами для торування непростого шляху науковця. Навчання в аспірантурі при кафедрі української літератури УжДУ з 1976 по 1980 роки та захист кандидатської дисертації на тему «Українська проза малих форм періоду Великої Вітчизняної війни (Оповідання. Публіцистика. До проблеми героїчного характеру)» (1987 р.) у Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка, а згодом, у 2009 році, докторської дисертації «Творча особистість Теодосія Осьмачки: художньо-естетичні та філософські константи» (Львівський національний університет імені Івана Франка) утвердили з'яву в українському науковому світі авторитетного літературознавця, до думок якого прислухаються та професіоналізм якого високо цінують. З-під пера Валентини Барчан з'явилося майже півтори сотні наукових та науково-популярних статей, присвячених дослідженню актуальних питань української літератури (зокрема, творчості Т. Шевченка, Ю. Яновського, О. Довженка, Остапа Вишні, М. Бажана, С. Плужника, П. Тичини, С. Маланюка, В. Симоненка, М. Гафії Трайсти та ін.), ґрунтовна монографія «Творчість Теодосія Осьмачки в контексті стильових та філософських вимірів ХХ століття» (2008). Залюблення в закарпатський край виявилось в осмисленні таїни художнього слова його видатних синів, що найповніше відобразилося в навчальному посібнику «Поетична творчість Василя Гренджі-Донського» (2004) та монографічному дослідженні «Юрій Станинець: текст і контекст» (2023), розвідках, присвячених вивченню містичного художнього світу Ф. Потушняка, аналізу творчого доробку І. Чендея та П. Скунця. Ці праці вражають глибиною розуміння неспокоїної верховинської душі та своєрідності світогляду жителів українських Карпат, тонким аналізом поетики текстів, вправним застосуванням новітніх літературознавчих підходів. З ініціативи та за редактуванням Валентини Барчан було видано збірник наукових праць викладачів кафедри української літератури «Українська поезія Закарпаття ХХ століття» (2004).

Мудрим провідником у царині науки стала для Валентини Барчан знаний в Україні літературознавець, доктор філологічних наук, професор Лідія Голомб. У передмові до монографічного видання праць старшої колеги «Із спостережень над українською поезією ХІХ–ХХ століть», характеризуючи її науковий стиль, В. Барчан зазначила: «Його прикметною ознакою є суворо витриманий принцип науковості, послідовне використання методу аналізу від конкретного до загального, логічна й переконлива доказовість думок і, що найбільш характерне, при широті наукового погляду – концентрація уваги у площині поетики як основного і незмінного предмета дослідження» [Барчан 2005, с. 10]. Окреслений фокус наукового аналізу, а також скрупульозний, зосереджений підхід до осмислення літературних явищ стає інтегральною ознакою наукового почерку самої ювілярки.

Прикметною людською рисою Валентини Барчан є й уміння бути вдячною та віддавати шану тим, з ким перетнулися життєві стежки і чия праця заслу-

говує на те, аби про неї пам'ятали наступні покоління. У доробку дослідниці чимало публікацій, присвячених корифеям української літературознавчої науки, доля яких так чи інакше пов'язана із Закарпаттям. Це матеріали про П. Лакизу, М. Плісецького, П. Лінтура, В. Чумака, В. Марка, Л. Голомб, Л. Тесличко та інших науковців. Не оминала вона увагою й нові досягнення своїх колег, відгукуючись на них змістовними, глибокими рецензіями. Це засвідчують публікації про книги Л. Куценка, В. Марка, С. Михиди, Л. Голомб, Н. Ференц тощо. Її перу належить і науково-популярне видання історії рідної кафедри «Біля джерел» (2004), у якому аналітично й через персоналії науковців представлено як минуле, так і тогочасне буття цього науково-педагогічного підрозділу; інші публікації про життя кафедри та філологічного факультету Ужгородського університету.

Як досвідчений науковець, Валентина Барчан стала добрим наставником для молодшої генерації літературознавців: під її керівництвом виконали й захистили кандидатські дисертації Марія Яремкович («Проза Гната Михайличенка (особливості проблематики та поетики)», 2004 р.) та Оксана Талабірчук («Проза Івана Яцканина: проблематика, поетика», 2016 р.). Розуміючи важливість підготовки молодих наукових кадрів, вона постійно підтримує тих, хто долає свої наукові вершини. З цією метою написано десятки відгуків на автореферати, взято участь в опонуванні дисертаційних робіт (В. Бойко «Етнічний і національний дискурси творчості Івана Чендея»), останнім часом – у головуванні в разових вчених радах по захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії (М. Вотьканич «Художній світ прози Михайла Гафії Трайсти»).

Поряд із науковою роботою Валентина Барчан усе своє професійне життя присвятила самовідданий благородній праці на освітянській ниві. Її доля нерозривно пов'язана з провідною вищою школою краю – Ужгородським національним університетом. Валентина Володимирівна – людина, яка тонко відчуває пульсацію цього наукового та освітнього осередку. Розпочавши свій шлях тут у 70-х роках з посади лаборанта кафедри української літератури, вона згодом поступово піднімається по сходинках науково-педагогічної кар'єрної драбини від викладача, доцента до професора цієї ж кафедри.

Ініціативність, діяльна натура, любов до своєї справи, неймовірна працездатність і самоорганізація, дипломатичність та далекоглядність, людяність і загострене почуття справедливості – далеко не всі позитивні риси, які характеризують Валентину Володимирівну. Вони й зумовили обрання такої непересічної особистості спочатку заступником декана (1989 – 1992), а згодом і деканом філологічного факультету (1992 – 2004). Цю керівну посаду В. Барчан обіймала одинадцять років, упродовж яких згуртувала колектив факультету, дбала про поступ і збереження самобутнього обличчя ужгородської філологічної наукової школи. Саме їй належить ідея відкриття на факультеті кафедри журналістики та відповідне втілення цього задуму (очолювала кафедру впродовж 1999 та 2000 рр.), що стало фун-

даментом для створення потужного осередку із соціальних комунікацій, яким є ця кафедра сьогодні. У 1994 році було започатковано спеціальність «словацька мова і література», а згодом, у 1996 році, як окремий підрозділ філологічного факультету створено кафедру словацької філології. Заслуги ювілярки на освітянській ниві визнано й на державному рівні – у 2018 році В. Барчан присуджено почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

Перше, що спадає на думку, коли йдеться про Валентину Барчан, – це її вроджене лідерство та харизма. Вона – пасіонарна особистість, яка має незламний внутрішній стержень, стратегічне мислення, володіє здатністю вибудувати тактику та поряд із цим проявляє щирий альтруїзм і любов до колективу, який очолює. Найкращим підтвердженням цього є той факт, що Валентина Володимирівна була завідувачем кафедри української літератури впродовж двадцять одного року (2000 – 2021 рр.) і стала втіленням того типу керівника, якого не боються, а глибоко поважають; поряд з яким хочеться рости; довіру якого хочеться виправдати.

Сучасний кадровий склад кафедри української літератури – її заслуга. Вона уміла помітити на тлі багатоманітної, щедрої на таланти та обдарування студентської аудиторії здібних і порядних філологів, підтримувала їх на різних стадіях їх професійного зростання. Саме з ініціативи та за сприяння Валентини Барчан продовжили навчання в аспірантурі, а згодом захистили дисертації й стали чільними членами кафедри української літератури доктор філологічних наук, професор Оксана Тиховська, кандидати філологічних наук Марія Козак, Евеліна Балла, Оксана Кузьма, Олександр Кордонєць, Ольга Товт. Валентина Володимирівна мудрою порадою та добрим словом і нині спрямовує в правильне й актуальне русло наукові пошуки молодших колегалітературознавців із рідної кафедри.

Завжди сучасна, прогресивна, чутлива до вимог і віянь часу Валентина Барчан стала ініціаторкою відкриття низки нових освітніх програм у межах україністики філологічного факультету УжНУ. Така робота передбачала титанічні зусилля всього колективу, який вона вміла дуже правильно зорганізувати: тонко відчуваючи характер та здібності кожного члена кафедри, при розподілі обов'язків використовувала індивідуалізований підхід, даючи кожному відповідне завдання, а що найважливіше – вибудувавши концепцію, завжди була центром будь-якої роботи і чітко вела до мети, вражаючи професіоналізмом та компетентністю у всіх аспектах університетського життя. Валентина Барчан не просто делегувала певний відрізок роботи іншим, а все вивчала, прораховувала, передбачала, велику частину проекту реалізувала сама. Вона – чудовий стратег, людина з високим ступенем емоційного інтелекту, оптимістка, для якої не існує непосильних завдань. При цьому вона уміє зберігати внутрішню рівновагу, мислити тверезо та мудро, заряджати інших енергією та впевненістю в позитивному результаті. Запорукою лідерської харизми ювілярки є й бездоганний ораторський хист, уміння

комунікувати, толерантно вирішувати неоднозначні питання, підніматися над примітивним та суєтним.

Колектив кафедри української літератури, очолюваний В. Барчан, регулярно організовував наукові конференції всеукраїнського та міжнародного рівня, що переросло в традицію. Широкого резонансу набули, зокрема, такі наукові заходи, як «Українська література в загальноєвропейському контексті» (2005, 2011, 2016, 2018), «Творчість Івана Чендея в загальноукраїнському літературному контексті» (2007), «Науковий і мистецький світ Федора Потушняка» (2010), «Творчість Івана Чендея та Петра Скуня в українському літературному контексті» (2012), «Тарас Шевченко – володар у царстві духа» (2014), «Олена Рудловчак – науковець, педагог, журналіст» (2019) та ін. Подібні наукові зустрічі, завжди продуктивні, добре організовані, водночас оживлені й душевні, і зараз сприяють консолідації вітчизняних та закордонних українців, є базою для навчально-освітньої та наукової співпраці кафедри з іншими вищими навчальними закладами України та зарубіжжя.

Гідність, шляхетність, внутрішня інтелігентність, самоконтроль і глибока повага до людської особистості – те, що визначає характер Валентини Володимирівни. Такою знають її не тільки колеги, але й студенти. В її особі вбачають блискучого лектора, вимогливого й справедливого викладача, професіонала своєї справи, який на академічному рівні та водночас просто й доступно викладає дисципліни, що стосуються історії української літератури 20-30 років ХХ ст. та періоду Другої світової війни, літератури повоєнної еміграції, літературознавства української діаспори, ораторського мистецтва й методики викладання літературознавчих дисциплін.

Ювілярка постійно працює на собою, удосконалюючи й оновлюючи курси, що забезпечує. З-під її пера регулярно з'являються навчально-методичні посібники та вказівки до практичних занять з названих дисциплін, що стають для здобувачів освіти надійним орієнтиром у безмежних потоках інформації.

Як слушно зазначила О. Тиховська, студенти «слухаючи її, завжди пізнають не тільки творчу лабораторію письменника, не тільки осмислюють ідейну глибину літературних творів, вони отримують безцінні уроки патріотизму, людяності, порядності, проходять школу виховання літературою, яку ніколи не забудуть, а навіть більше – спробують себе у ролі, подібній до тієї, яку виконувала для них їх пані професор» [Тиховська 2014, с. 187]. Маючи чітку національну позицію, добре орієнтуючись в історичному та політичному контекстах, уболіваючи за майбутнє України, Валентина Барчан своїми лекціями, науковими працями та власним прикладом сприяє формуванню нової патріотичної, діяльної та творчої генерації.

Студенти з особливою прихильністю ставляться до Валентини Володимирівни ще й тому, що вона завжди відчуває їх потреби, адже й сама – молода душею. У вічному прагненні руху, зі спрагою до краси, мандри мальовничими куточками Срібної Землі вважає найкращим відпочинком. Відтак, виступає ідейним натхненником культурного дозвілля юнацтва.

З її ініціативи регулярно відбуваються екскурсійні поїздки визначними місцями Закарпаття під назвою «Літературне краєзнавство», що вже перетворюється на добру практику. Як поціновувач живописного мистецтва й затятий театрал, вона прилучає студентів і до культурного життя міста. А як академнастаниця – завжди уважна до кожного, турботлива, уміє слухати й чути, дати пораду й підтримати.

Коли йдеться про таку різносторонню професійну (навчально-методичну, наукову, організаційну, виховну) діяльність, треба бути віртуозом, аби урівноважити всі вектори руху і при цьому реалізуватися й в особистому житті – як дружина, мати й жінка. Та, напевно, у вмінні згармонізувати ці аспекти людського буття й полягає найвищий талант, яким Валентина Барчан беззастережно володіє. Цій сильній жінці завжди притаманний шарм, елегантність, природний магнетизм і витонченість у всьому: у повній гідності й грації ході, виразному погляді й залиvistому сміхові з невгамовною енергією й любов'ю до життя. Це і є велич особистості,

за якою хочеться йти й у світлі якої хочеться бути.

### Література

1. Барчан В. У царині поетичного слова. *Голомб Л. Из спостережень над українською поезією XIX-XX століть: збірник статей.* Ужгород: Гражда, 2005. С. 5–10.

2. Тиховська О. Втілення мрії або шлях до щастя (до ювілею Валентини Володимирівни Барчан). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства.* Ужгород, 2014. Вип. 19. С. 187–188.

**Евеліна БАЛЛА,**

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури УжНУ;

доцент кафедри української мови та культури

Ніредьгазького університету,

<https://orcid.org/0000-0001-9460-331X>;

**Мар'яна ВОТЬКАНИЧ,**

доктор філософії зі спец. «Філологія» (PhD),

викл. кафедри української літератури УжНУ,

<https://orcid.org/0000-0002-4491-4635>

## «З ВИДИМОГО ПІЗНАВАЙ НЕВИДИМЕ...» (до 55-річчя від дня народження Олександри Ігнатович)

Особистість, чиє творче обдарування оприявнюється у всіх сферах діяльності та життя, науковець, що володіє талантом помічати та вияскравлювати виняткове, педагог, сповнений незрушною вірою в потенціал студентства. Весняної пори святкує свій ювілей Олександра Степанівна Ігнатович – досвідчений педагог, літературознавець, критик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури філологічного факультету УжНУ, член Національної спілки письменників України.

Народилася 24 травня 1969 року в м. Ужгороді. Вищу освіту здобула в Ужгородському державному університеті. У 1995 році закінчила аспірантуру УжДУ в стінах рідного факультету. Працює на кафедрі української літератури з 1993 року. Рішуча, сповнена оптимізмом, ерудована, надзвичайно харизматична та творча особистість.

2001 року Олександра Ігнатович захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук на тему: «Творчість Петра Скунця: проблематика та художня еволюція» (Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України).



Літературознавиця вдається до осмислення особливостей художньої творчості Петра Скунця в численних наукових розвідках: «Народнопісенні джерела поезії Петра Скунця», «Художня інтерпретація минулого Закарпаття у творах Петра Скунця», «Трансформація ідей О. Духновича у поезії Петра Скунця», «Проблематика та ідейно-художня своєрідність поетичного циклу Петра Скунця “Нічні портрети”», «Творчість Петра Скунця: на перехресті епох» та ін. Своїми працями авторка окреслює творчий портрет митця в контексті крайової та загальноукраїнської літератури, пропонує ключ до розуміння естетико-філософських вимірів його письма.

Праці Олександри Ігнатович вирізняються глибиною та новизною аналізу художніх творів, вмінням віднайти закодовані смисли. У сфері наукових інтересів дослідниці повсякчас перебуває літературний процес Закарпаття. Вона є автором статей, присвячених творчості безперечно талановитих письменників та науковців краю: Ю. Керекеша («Роман Юрія Керекеша «Блукання в порожне-

чі»: поетика твору»), О. Маркуша («Неоромантичні тенденції в повісті «Юліна» Олександра Маркуша»), І. Чендея («Проблема «батьки і діти» в новелі «Тестамент» Івана Чендея», «Реконструкція біблійної легенди у новелі «Чайки летять на схід» Івана Чендея», «Біблійні аспекти повісті Івана Чендея «Іван»»), М. Томчанія («Художній світ роману Михайла Томчанія «Тихе містечко»»), Ю. Мейгеша («Проблема самоідентифікації в романі Юрія Мейгеша «Така любов...»»), А. Волошина («П'єса Августина Волошина «Без Бога ні до порога»: християнські цінності у вимірах часу»), О. Мишанича («Олекса Мишанич і літературний процес Закарпаття»).

Важливим вектором літературознавчих зацікавлень Олександри Ігнатович є й сучасна українська література західного порубіжжя. Вчена досліджує український літературний простір Угорщини, Словаччини, Румунії та Польщі. Її напрацювання в цій галузі сфокусовані на питаннях ідейно-художніх тяжінь, стильових шукань українського письменства, представленого іменами С. Степи («Роман Сергія Степи «Дерево Дірака»: поетика заголовка», «Особливості сюжетотворення повісті «Площа» Сергія Степи»), К. Регуша («Світ села в оповіданні Корнелія Регуша «Ложечка»»), І. Яцканина («Ситуація: Вернісаж (оповідання «Вернісаж» Івана Яцканина: особливості поетики»).

Олександра Ігнатович плідно працює і в царині сучасної літератури Закарпаття та близького порубіжжя як літературний критик. З-під її пера з'являються оригінальні, сповнені тонким літературознавчим чуттям, мистецькою філігранністю, перед- чи післямови до книг: П. Скунця «Один», Н. Панчук «Запізнілі нейрони», І. Яцканина «Гіркий присмак пищавки», В. Густі «Вибране», С. Степи «Сеп».

Етапними у науковій творчості Олександри Ігнатович стали книги «Літературні портрети» та «Синхромія», за які авторку нагороджено літературною премією імені Федора Потушняка у жанрі (номінації) «літературознавча праця» (2013 р.; 2019 р.). Це збірники нарисів, мініатюр, літературознавчих статей, присвячених письменницькій діяльності митців Закарпаття. Монографію «Синхромія» складають також розвідки з історії театрального життя краю та дослідження творчості українських письменників близького порубіжжя.

Упродовж багатьох років Олександра Степанівна провадить педагогічну роботу, готуючи

студентів до майбутньої професійної діяльності. Забезпечує читання навчальних дисциплін: «Український літературний процес», «Історія української літератури», «Аналіз художнього твору», «Методика викладання української та зарубіжної літератури», «Методика викладання української та світової літератури», «Теорія і практика літературної творчості», «Українська культура: основні напрями розвитку мистецтва», «Поетична творчість П. Скунця», «Українська література західного порубіжжя», «Сучасна українська література західного порубіжжя (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія)», «Українська література Закарпаття ХХ ст.», «Український літературний процес Закарпаття ХХ ст.».

Олександра Ігнатович – авторка ряду методичних посібників, серед яких: «Методика викладання української та зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах», «Методичні рекомендації до написання і захисту магістерської роботи для здобувачів ОПП «Українська мова і література», «Теорія і практика літературної творчості», «Методичні вказівки з науково-дослідної роботи здобувача», «Український літературний процес ХІ–ХVІІІ ст.», «Аналіз художнього твору».

Олександра Степанівна повсякчас перебуває у вирі культурного життя краю: відвідує літературні вечори, презентації книг, театральні вистави, музейні експозиції. Такий стиль життя пропагує й серед студентської молоді.

Літературознавиця також неабияк допомагає обдарованим літераторам-студентам, підтримує та скеровує їх у письменницьких шуканнях, сприяє розвитку мистецького таланту.

Олександра Степанівна Ігнатович наділена вмінням у буденному бачити виняткове, за сквородинівським висловом – з обривів видимого пізнавати невидиме. Вона – авторитетний дослідник, глибокодумний критик, чуйний педагог.

Колектив кафедри української літератури, всього філологічного факультету вітає Олександру Степанівну з цим чудовим ювілеєм, бажає доброго здоров'я, творчих та професійних успіхів, життєвих гараздів та реалізації всіх планів і задумів!

**Оксана КУЗЬМА,**

*кандидат філологічних наук,*

*зав. кафедри української літератури УжНУ,*

*<https://orcid.org/0000-0002-1590-1624>*

**Марина КУШТАН,**

*асистент кафедри української літератури УжНУ,*

*<https://orcid.org/0009-0008-6198-0619>*